

LİBERAL PERSPEKTİF: ANALİZ

SAYI: 5, NİSAN 2017

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK MEDYA ALGISI

Doç. Dr. M. Murat ERDOĞAN

Yudum Kavukçuer – Tuğçe Çetinkaya

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 5, Nisan 2017

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK MEDYA ALGISI

Doç. Dr. M. Murat ERDOĞAN

Yudum Kavukçuer – Tuğçe Çetinkaya

© Özgürlük Araştırmaları Derneği, 2017

Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir ve Özgürlük Araştırmaları Derneği'nin kurumsal görüşünü yansıtmaz.

Bu çalışma Friedrich Naumann Vakfı, Jarl Hjalmarson Foundation ve Swedish Institute'un katkılarıyla hazırlanmıştır.

Özgürlük Araştırmaları Derneği

📍 Turgut Reis Caddesi, No: 15/4 Mebusevleri Çankaya - Ankara

☎ 0312 213 24 00 ✉ info@ozgurlukarastirmalari.com

📱 ozgurlukarastirmalari 🐦 ozgurlukar

Tasarım ve Dizgi:
Liber Plus

Friedrich Naumann
STIFTUNG FÜR DIE FREIHEIT

Doç. Dr. Murat Erdoğan

Hacettepe Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi-HUGO'nun kurucusu ve Müdürü, H.Ü. Avrupa Birliği Araştırmaları Merkezi (HÜAB) Müdür Yardımcısı olan Doç.Dr.Erdoğan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. Ankara Üniversitesi'nde yürüttüğü "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri: 1990-2005" başlıklı doktora çalışmasının araştırmasını Konrad Adenauer Vakfı Bursiyeri olarak 1994-1999 yılları arasında Almanya'da Freiburg ve Bonn Üniversitelerinde gerçekleştirdi. Berlin Büyükelçiliği Basın Müşavirliği (2000-2002), TBMM AB Uyum Komisyonu (2004) ve YÖK'te (Başkan Danışmanı), Hacettepe Üniversitesi Rektör Danışmanı (2011-2015) görevlerinde bulundu. Erdoğan Duisburg-Essen (2007), Berlin-Humboldt (2010), Oxford (2012) ve Johns Hopkins Üniversitesi Almanya Araştırmaları Merkezi AICGS'de (2014) misafir araştırmacı olarak çalışmalar yürüttü. Erdoğan'ın "Yurtdışındaki Türkler: 50. Yılında Göç ve Uyum" (2010), "50 Yıl 50 Karikatür: Alman Karikatüristler Gözüyle Türkler" (2012), "Soğuk Savaş Sonrası Türk Dış Politikası" (2013) ve "Türkiye'deki Suriyeliler, Toplumsal Kabul ve Uyum" (2015) ve "Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler" (2015, A.Kaya ile) başlıklı kitaplarının yanı sıra pek çok akademik çalışması bulunmaktadır. Akademik ilgi alanları göç, mülteciler, yurtdışındaki Türkiye kökenliler, AB-Türkiye ilişkileri, siyasal karikatürler, siyasal davranışlar, Almanya ve Türk dış politikası olan Erdoğan, Avrupa'da 11 ülkede gerçekleştirilen "Euro-Turks-Barometre" başlıklı kamuoyu araştırmalarını yürütmektedir. Erdoğan, UNESCO Türkiye MOST Komitesi üyesi ve Uluslararası Metropolis Yönetim Kurulu Üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
Mültecilik	6
Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme (Cenevre Konvansiyonu) - 1951	7
Türkiye'deki Mülteciler	9
Medya ve Mülteciler	12
Araştırmanın Kapsamı ve Modeli	13
Analiz	16
“Misafirlik”	21
Adli Haberler	23
Genel Değerlendirme	24
Kaynakça	25

GİRİŞ

Türkiye, Nisan 2011'den bu yana tarihinin en ciddi kitlesel insani hareketliliğini yaşamaktadır. Temelde Suriye kaynaklı olan bu zorunlu göç hareketi, Suriye dışından pek çok mülteci ya da göçmen adayının da Türkiye'ye yönelmesine neden olmuştur. Son altı yılda, Türkiye'ye gelen toplam mülteci/göçmen sayısı 4,2-4,5 milyonu aşmış, bu gelenlerin yaklaşık olarak 1,2 milyonu 2014-2015 ve 2016'da başta Avrupa olmak üzere başka ülkelere gitmiş, ancak asıl büyük grup, yani 3,1 milyonu Suriyeli olmak üzere toplamda 3,5 milyon mülteci Türkiye'de kalmıştır. 78 milyon nüfusu olan Türkiye'nin nüfusunun %4'ünü aşan bu sayının bir başka önemli özelliği ise %92'den fazlasının kent mültecileri olmasıdır. Yani Türkiye'deki mültecilerin sadece %8'i kamplarda ve nispeten toplumdandan izole yaşarken, geri kalan %92 Türkiye'nin hemen her yerinde şehir merkezlerinde toplu bir şekilde yaşamaktadır. Bu durum, mülteciler konusunun çok ciddi bir toplumsal fenomen haline gelmesine, toplumsal kabul ve toplumsal dışlama tartışmalarına doğal bir zemin hazırlamasına neden olmaktadır. Tam da bu noktada medyanın çok özel bir rolü bulunmaktadır. Kırılgan da olsa son derece yüksek bir toplumsal kabulün gerçekleşmesinde ve bu güne kadar sorunların çok minimal düzeyde kalmasında medyanın da önemli bir rolü olduğu açıktır. Bu çalışma, öncelikle hukuki ve sosyolojik bağlamda "mülteciliği", ardından Aralık 2016 itibari ile Türkiye'deki mültecilerin sayısal ve sosyolojik durumu, son olarak da Türk medyasının mülteciler konusundaki tavrı analiz edilmektedir.

MÜLTECİLİK

Mültecilik, ulus devletlerin yapısı ile yakından ilişkili uluslararası bir kurumdur. Normal şartlarda her kişi, kendi vatandaşı olduğu ülke tarafından korunur. Ülkesinde doğrudan yaşamını tehdit eden bir savaş hali ya da dini, etnik, siyasi, sosyal statüsü gereğince vatandaşı olduğu ülke tarafından korunamayan kişiler, kendilerine başka bir ülkeden koruma aramak durumunda kalırlar. Bu durumun en fazla yaşandığı dönem II. Dünya Savaşı olmuş, bu savaş döneminde 20 milyon civarındaki insan başka ülkelerde yaşamak için çaba göstermek durumunda kalmıştır. Mart 2011'den bu yana yaşanan Suriye kaynaklı mülteciler konusu, dünya tarihinin gördüğü en büyük insani dramlardan birisi olarak 5,5 milyondan çok insanın ülkesini terk etmesine, 6-7 milyonun ise ülke içinde yer değiştirmesine (IDP) neden olan bir kriz olarak daha şimdiden tarihe geçmiştir.

MÜLTECİLERİN HUKUKİ DURUMUNA İLİŞKİN SÖZLEŞME (CENEVRE KONVANSİYONU) -1951

Uluslararası hukuk bakımından sığınmacılar ve mülteciler konusundaki hukuki zemin 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Konvansiyonu” ve bunu tamamlayan, bu anlamda mültecilerin uluslararası hukuki statüsü, 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile düzenlenmiştir.¹ Bu anlaşmaya göre:

“Mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır.”²

Bu tanımlamadan anlaşılacağı üzere, sığınılan ülkedeki mevzuat ve statüden bağımsız olarak “bir zaruriyet sebebiyle ülkesinden ayrılmak zorunda kalan herkes” mülteci dir.³ 1951 Cenevre Sözleşmesi 1967’de “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü” ile güncellenmiş, böylece mültecilik hususu süre ve bölge kısıtlamalarından da bağımsızlaştırılmıştır.⁴ Kuşku yok ki mülteciler hukuku, 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen ve temel insan haklarını evrensel ülkeler çerçevesinde tanımlayan “İnsan Hakları

1. Sözleşme metni için Bkz.: http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/m%C3%BCI-tecilerin_hukuki_statusune_%C4%B0li%C5%9Fkin_s%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf (Erişim tarihi: 8 Eylül 2014)

2. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme <<1. Bölüm, Madde 1 (2) <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf>

3. IOM - Göç Terimleri Sözlüğü: http://www.turkey.iom.int/documents/goc_terimleri_sozlugu.pdf?entryId=10260

4. Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%-C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTO-KOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%-C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTO-KOL%C3%9C(1).pdf)

Uluslararası hukuk bakımından sığınmacılar ve mülteciler konusundaki hukuki zemin 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Konvansiyonu” ve bunu tamamlayan, bu anlamda mültecilerin uluslararası hukuki statüsü, 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile düzenlenmiştir

Evrensel Beyannamesi”nden bağımsız ele alınamaz. Beyannamenin 14. Maddesi “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” hükmü yapılan ve yapılacak bütün uluslararası ve ulusal düzenlemeleri çerçeveleyecek bir özellik taşımaktadır. Bu çerçevede BMMYK’nin verdiği sayılara göre dünyada -21.3 milyonu BM tarafından “mülteci” statüsüne sahip olsa da- farklı hukuki statüleri olan 65.3 milyon mülteci bulunuyor. Türkiye, Cenevre Konvansiyonu’na sadece Avrupa’dan gelen kişilere mülteci statüsü verecek şekilde coğrafi çekince koyduğu için, ülkedeki Avrupalı olmayanlara resmen mülteci demese de örneğin Suriyelilere “geçici koruma” statüsü verse de 2014’den bu yana fiili olarak dünyada en fazla mülteci barındıran ülke haline gelmiştir.

Suriye’de Mart 2011’den bu yana yaşanan kriz ve iç savaş nedeni ile Suriyeli en az 5,5 milyon kişi ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. II. Dünya Savaşından bu yana yaşanan tarihin en ciddi insanlık krizinin birinci derecedeki etkisi ise Suriye’ye komşu ülkelerde hissedilmektedir. Suriye’de 2011 yılından bu yana yaşanmakta olan iç savaşla birlikte can güvenliği endişesiyle ülkelerini terk eden mültecilerin %90’ından fazlası en büyük bölümü (%54) Türkiye’de olmak üzere Suriye’ye komşu ülkelerde yaşamaktadır. Yaşanan mülteci akınının boyutları hem Türkiye açısından hem de küresel açıdan olağanüstü boyutlara ulaşmıştır. Her ne kadar Türkiye mültecilerin hukuki haklarını belirleyen 1951 Cenevre Konvansiyonu’na taraf olsa da, bu anlaşmaya koyduğu coğrafi çekince nedeni ile Suriyelileri resmen “mülteci” olarak kabul etmese de, sosyolojik bir gerçeklik olarak Türkiye’deki Suriyelilerin “mülteci” olarak tanımlanması gerekmektedir.

TÜRKİYE'DEKİ MÜLTECİLER

Türkiye 2014'den bu yana dünyanın en fazla mülteci barındıran ülkesi haline gelmiştir. Aralık 2016 verilerine göre Türkiye'de 3,1 milyonu aşkın Suriyeli bulunmaktadır. Suriyeli mültecilerin %90'ı (2.801.586) geçici koruma statüsü almış, 300 bin Suriyeli ise ön kayıt yaptırmış ve geçici koruma statüsü almak üzere gerekli işlemleri beklemektedirler. Ayrıca son beş yılda Suriyeliler ile birlikte Türkiye'ye gelen 350 bin Suriyeli olmayan mülteci de Türkiye'de bulunmaktadır. Yani 2011-2016 arasında Türkiye'deki mülteci sayısı 3,4-3,5 milyona ulaşmıştır. Suriyeli ve diğer mültecilerin önemli bir başka özelliği ise "kent mültecileri" haline dönüşmeleri ve Türkiye'nin her tarafına yayılmış olmalarıdır. Kasım 2016 itibari ile mültecilerin sadece %7-8'i yani 258 bini, Türkiye'de 10 ilde bulunan 25 Mülteci Kampında yaşarken, geri kalan %92'den fazlası kentlerle Türk toplumu ile bir arada yaşamaktadır. 78 milyonluk Türkiye nüfusunun %4'ünü aşan sayıya ulaşan mültecilerin çok büyük bölümünün kamplar dışında Türk toplumu ile birlikte yaşıyor olması, toplumsal kabul ve gerginlik bakımından da hayati önem taşımaktadır.

Türkiye'deki mültecilerin en yüksek sayılarda yerleştiği iller sıralamasında İstanbul ilk sıraya yerleşmiştir. Resmi sayılara göre 539 bin, gayri-resmi sayılara göre ise 600 bin Suriyeli mülteci halen İstanbul'da yaşamaktadır. İkinci sırada Şanlıurfa, sonra Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin gibi iller gelmektedir. Türkiye'de en az 10 ilde 100 binden fazla sayıda mülteci bulunmaktadır. 4 ilde bulunan Suriyeli sayısı ise 300 binin üzerindedir. Bu dev sayılar içinde en çarpıcı olanlardan birisi de Kilis'tir. Nüfusu 90 bin olan Kilis'teki mülteci sayısı 130 bini aşmış, yerel halk azınlığa düşmüştür.

78 milyonluk Türkiye nüfusunun %4'ünü aşan sayıya ulaşan mültecilerin çok büyük bölümünün kamplar dışında Türk toplumu ile birlikte yaşıyor olması, toplumsal kabul ve gerginlik bakımından da hayati önem taşımaktadır.

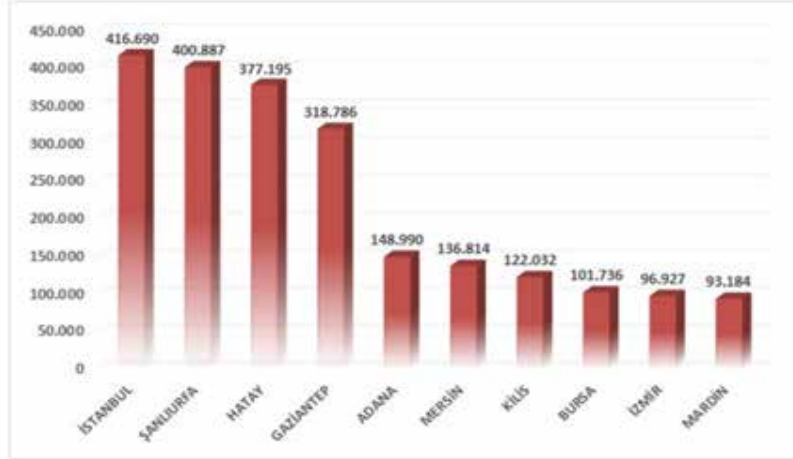
Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşadığı İlk On İl

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

[http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik]

(Erişim: 09.12.2016)

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

Not: Burada yer alan sayılar sadece Geçici Koruma statüsü almış Suriyelileri göstermektedir. Bu nedenle gerçek sayıların %10 ile %20’si arasında bir oranda altındadır.

Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin %44’ünün 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerden, %75’ten fazlasının ise özel koruma ihtiyacı içinde bulunan çocuk ve kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Özellikle “kalıcılık” sürecinde çocuk ve gençlerin eğitimi ve “aile birleştirmeleri”nin de önemli gündem maddeleri olacağı dikkate alınmalıdır. Genç nüfus aynı zamanda eğitim ihtiyacını ortaya koymaktadır. Türkiye’de okul çağına (5-17) olan Suriyeli çocuk sayısı 850 binden fazladır. Bu çocukların sadece %36’sı yani 311 bini halen okula gitme imkânına sahiptir. Ancak bu sayı içinde Türk devlet okullarına giden ve Türkçe eğitim alma şansına sahip olanların sayısı sadece 62 bindir. Geri kalan 255 bin çocuk ise kamplarda ya da kamp dışında; adına Geçici Eğitim Merkezi adı verilen ve Suriye müfredatına göre Arapça eğitim yapan, ne yazık ki eğitim kalitesi konusunda da ciddi sorunları olan okullara gitmektedirler. Ama en dramatik olan en az 550 bin çocuğun hiçbir şekilde eğitim alamamasıdır. Bu durumun orta ve uzun vadede

hem Suriyeli mülteciler hem de Türkiye için en ciddi sorun alanlarından biri olduğu açıktır. Ancak ihtiyaç olağanüstü büyük ve maliyetlidir. Suriyeli çocukların %80'inin bile Türk eğitim sistemi içine entegre edilebilmesi için en az 40 bin yeni öğretmene, 30 bin dersliğe ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun yapılması çok büyük bir mali tabloyu da ortaya koymaktadır. Sadece yıllık öğretmen maliyetinin 700 milyon €'dan çok olacağı görülmektedir.⁵

Dünyanın hemen her yerinde kitlesel göç olaylarında yerel halkın en çok endişe ettiği konu işlerini kaybetme endişesidir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin 2,8 milyonundan fazlası kentsel alanlarda yaşadığı ve yaşamlarını sürdürmek için çalışmak dışında bir şansları olmadığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda Türkiye'deki Suriyelilerin içinde en az 400-500 bininin kayıt dışı çalıştığı tahmin edilmektedir. Bu durum ucuz işçilik ve iş kaybına neden olabilmektedir. Zira Türkiye'de oldukça yüksek bir işsizlik oranı (%11,2) söz konusudur. Aralık 2016 itibari ile 3,5 milyon Türkiye vatandaşının iş beklediği bilinmektedir. Bu durumda Suriyelilerin çalışmasının yaratacağı pek çok sorunun yaşanma potansiyeli olduğu açıktır.

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin %44'ünün 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerden, %75'ten fazlasının ise özel koruma ihtiyacı içinde bulunan çocuk ve kadınlardan oluştuğu görülmektedir.

5. Türkiye'de devlet okulundaki öğretmen brüt maaşı yaklaşık 4.000 TL yani 1.250 € olarak hesaplanmıştır.

MEDYA VE MÜLTECİLER

Göç alan ülkelerde mülteci ve göçmenlere yönelik ayrımcılık ve nefret söylemleri uzun vadede yerli halk ile mülteciler arasında çatışmaların doğmasına neden olabilmektedir. Bu tür söylemlerin topluma kolayca nüfuz etmesinin temel mecrası ise medyadır. Pek çok bilinmezlik ve şehir efsaneleri ile sarılmış olan mülteciler konusunda sıradan vatandaşın ortaya koyacağı tavır ve beklentilerde medyanın oynadığı önemli rol herkes tarafından kabul edilen bir gerçekliktir. Bu çerçevede Türkiye’de bulunan mülteciler konusunda son beş buçuk yılda yazılı ve görsel medyanın tavrı hem mevcut durumun anlaşılması hem de gelecek politikaların belirlenmesi bakımından önemli bir araştırma alanıdır. Türkiye’de bu güne kadar var olan **“yüksek ama kırılgan toplumsal kabul düzeyi”**, medyanın tavrından bağımsız olarak değerlendirilemez (Erdoğan, 2015). Ancak medyanın konuyla ilgili tavrının akademik bir okuma ile analiz edilmesi, medyada mültecilere yönelik söylemlerin incelenmesi, barış, huzur ve saygı içinde bir arada yaşama kültürünün geliştirilebilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de bulunan mülteciler konusunda son beş buçuk yılda yazılı ve görsel medyanın tavrı önemli bir araştırma alanıdır. Türkiye’de bu güne kadar var olan yüksek ama kırılgan toplumsal kabul düzeyi, medyanın tavrından bağımsız olarak değerlendirilemez. Ev sahibi ülkedeki uyum süreci ve mültecilere yönelik koruma mutlaka medyada korumayı da içermelidir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE MODELİ

Bu çalışma çerçevesinde Türkiye’de üç boyutlu bir medya taraması yapılmıştır:

1. Yazılı Medya – Ulusal Gazeteler (18)

Burada 18 gazete internet sayfaları üzerinden incelenmiştir. Bu yayın kuruluşları seçilirken, hem muhalif hem de hükümete yakın gazeteler dengeli bir biçimde seçilmiş ve analize tabi tutulmuştur.

• Hükümete Yakın ya da Muhalif Olarak Nitelenemeyecek Gazeteler (4)

Hürriyet

Milliyet

Posta

Vatan

• Hükümete Yakın Gazeteler (5)

Sabah

Star

Yeni Şafak

Akit

Takvim

• Muhalif Gazeteler:

Sol ve Sol Eğilimli Gazeteler (5)

Cumhuriyet Gazetesi,

Birgün Gazetesi,

SoL Gazetesi,

Medyanın konuyla ilgili tavrının akademik bir okuma ile analiz edilmesi, medyada mültecilere yönelik söylemlerin incelenmesi, barış, huzur ve saygı içinde bir arada yaşama kültürünün geliştirilebilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Evrensel Gazetesi,

Agos Gazetesi

Ulusalçı Gazeteler (3)

Yeniçağ Gazetesi,

Sözcü Gazetesi,

Aydınlık Gazetesi

Muhafazakar (“İslamcı”) Gazeteler (1)

Milli Gazete

2. Yazılı Medya – Yerel Medya

Yerel Medya çalışması Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı 9 ilde (Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Mersin, Şanlıurfa, İzmir) yayın yapan yerel medya kuruluşlarının internet sayfaları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Burada aşağıdaki listede hangi illerde ve hangi isimleri taşıdıkları verilen 47 yerel gazete incelenmiştir:

• Adana (9)

Gazete Adana, Ekspres Gazete, Yeni Adana Gazetesi, Ceyhan Mavi Haber Gazetesi, Söz Gazetesi, 5 Ocak Gazetesi, Günaydın Adana Gazetesi, Refleks Gazetesi, Kent Adana Gazetesi

• Adıyaman (4)

Gazete Gölbaşı, Adıyaman Güne Bakış Gazetesi, Besni Yeni Bakış Gazetesi, Kahta Gerçek Gazetesi

• Gaziantep (3)

Güncel Gazete, Nizip Denge Gazetesi, Telgraf Gazetesi

• **Hatay (4)**

Antakya Gazetesi, Özyurt Gazetesi, Atayurt Gazetesi, İskenderun Ses Gazetesi

• **Kahramanmaraş (4)**

Kahramanmaraş Gazetesi, Kahramanmaraş'ta Bugün Gazetesi, Yorum Gazetesi, Yeni Afşin Gazetesi

• **Kilis (2)**

Kilis Postası, Hududeli Gazetesi

• **Mersin (5)**

Mersin Gazetesi, Mersin Haberci Gazetesi, Mersin İstikbal Gazetesi, Tarsus Haber Gazetesi, Demokrat Mersin Gazetesi

• **Şanlıurfa (4)**

Şanlıurfa Olay Gazetesi, Urfa Haber Gazetesi, Şanlıurfa Gazetesi, Gap Gündemi Gazetesi.

3. Görsel Medya (Televizyonlar)

CNN TÜRK

NTV

HABERTÜRK

TRT

ATV

KANAL D

ANALİZ:

Yapılan analizler neticesinde Türk medyasında mülteciler konusunda ortaya çıkan tabloda önemli hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- **Türkiye’deki Mülteciler Konusu Türk Medyasının İlgisini Çekmiyor:** Türkiye, Nisan 2011’den sonra başlayan ve bugün 3,1 milyonu Suriyeli olmak üzere 3,5 milyona yakın mülteciye ev sahipliği yaparak dünyada en fazla mülteci barındıran ülke haline gelmesine ve mültecilerin %92’sinden fazlasının kentlerde yaşıyor olmasına rağmen medyanın ilgisi son derece sınırlı kalmıştır.
- **“Mülteci” değil “Esad Rejiminin Geleceği”:** Türkiye’de mültecilerden çok daha fazla Esad Rejiminin durumu ele alınmış ve haberleştirilmiştir.
- **Duygusalılık:** Mülteci konusu son derece duygusal bir zeminde ve yaratacağı ekonomik, sosyal siyasal etkiler son derece sınırlı ele alınır.
- **İdeolojik Tercih:** Hükümete yakın medya kuruluşları ile muhalefetkiler arasında mülteciler değil daha çok Suriye politikası bağlamında tartışmalar yaşanmaktadır.
- **Fedakarlık - Öngörüsüzlük:** Mülteciler konusu iktidara yakın olan medyada bir “fedakarlık, dayanışma, cömertlik ve iyilik” alanı olarak dile gelirken, muhalefete göre konu bir öngörüsüzlük ve yanlışlıklar yumağıdır.
- **Yorum değil Haber:** Medya analiz değil daha çok yaşanan bir olayı haberleştirme üzerine refleks gösteriyor. Özellikle yerel medya konuyu ya yardım dağıtım konusunu öne çıkararak ya da yaşanan tekil olaylar üzerinden ele alıyor.
- **Dış Politika Öncelikli Yaklaşım:** Mülteci konusu sadece insani değil aynı zamanda hükümetin dış politikası ile çok yakından ilişkili olduğu için eleştiri konuları hükümetin dış politikasına yöneliyor.
- **Kampların Çekiciliği:** Hükümete yakın medyanın özellikle son derece yüksek standartları olan mülteci kamplarından görüntüler vermeyi tercih ettikleri gözlenmektedir.

- **“Büyük Kaçış”**: Türkiye’de mülteciler konusunun medyada ele alınmasının önemli bir bölümü mültecilerin Türkiye’den kaçışları ve bu çerçevede yaşanan kazalarla ilişkilidir.

Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye gelişleri Nisan 2011 itibari ile başlamıştır. 5,5 yılı aşan bu sürece bakıldığında, medyasının da kısa süreli ilgisini çeken birkaç önemli kırılma noktası ve konsantrasyon alanı olduğu gözlenmektedir:

- 2011-2012: İnsanlık Dramı - “Destek Zamanı”
- 2013-2014: “Esad Rejiminin Geleceği”
- 2014-2015: “Avrupa’ya Büyük Kaçış”
- 2015: “Aylan Bebek”
- 2015: “Türkiye-AB Anlaşma Müzakereleri”
- 2016: “Vatandaşlık”

Bu çerçevede mülteciler konusu Türkiye medyası tarafından –özellikle de Avrupa’daki medya ile karşılaştırıldığında- çok büyük ölçüde göz ardı edilen bir konu olmuştur. Haberlerde kullanılan dilde zaman zaman “kaçak mülteciler”, “yasadışı yollarla sınırdan geçen kaçaklar” gibi nitelermelere de yer verildiği, bu anlamda bir anlamda mültecilerin “suçlu” olarak sunulduğu da gözlenmektedir.

Mülteciler konusunda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de ilk kırılma noktası 2 Eylül 2015 tarihinde Bodrum açıklarında mültecileri taşıyan teknenin batması sonucu hayatını kaybeden 3 yaşındaki Aylan Kurdi’nin fotoğrafı olmuştur. Mülteciler konusunda ikinci kırılma noktası da yaşanan bu olaydan sonra dünya kamuoyunun mülteciler konusuna odaklanması ve Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) arasında 18 Mart 2016’da imzalanan mültecilere yönelik “geri kabul anlaşması”nın gündeme gelmesidir. Üç farklı dönemin özellikleri incelendiğinde, öncelikle temel sorun “mülteci”, “göçmen” ve “sığınmacı” kavramlarının hukuki olarak farklarının bilinmemesi ve uluslararası alanda sahip oldukları hakların göz ardı edilmesidir. Haber içerikleri bu üç statünün farklarına, habere konu olan insanların göç etme nedenlerine ve bu nedenler doğrultusunda sahip oldukları haklara dayanarak

Haberlerde kullanılan dilde zaman zaman “kaçak mülteciler”, “yasadışı yollarla sınırdan geçen kaçaklar” gibi nitelermelere de yer verildiği, bu anlamda bir anlamda mültecilerin “suçlu” olarak sunulduğu da gözlenmektedir.

Yapılmamaktadır. Mülteciler ülkelerinden kovulmuş değil kaçarak yardım arayan insanlardır. Haber söylemlerinde bu tür ayrımlara dikkat etmemek ve sığınmacıların ve mültecilerin sahip oldukları hakları göz ardı etmek, toplumsal algıda da aynı eksikliklerin yer etmesine neden olmaktadır.

Eylül 2015'e kadar olan dönemde mültecilerle ilgili en çok kullanılan söylem "yasadışı göçmen"dir. Sığınmacı olmak, mültecilik statüsüne başvurmak yasadışı değildir. Ancak "yasadışı göçmen" tanımlaması sığınmacıların, göçmenlerin yasadışı olduğuna, suçlu olduğuna dair bir algı yaratmaktadır. Örneğin 19 Ocak 2015 tarihinde 333 göçmenin Mersin'den İtalya'ya geçmeye çalışırken Sahil Güvenlik tarafından Türkiye'ye getirilmesi ana akım medyada "333 Kaçak Göçmen Yakalandı", "Kaçak Göçmen Operasyonu", "Göçmenlere Baskın" gibi söylemlerle yer almıştır. Göçmenlerin yasadışı olarak anılmasının nedeni ülke sınırını pasaport ve vize olmadan geçmeleridir. Ancak Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilen koşullar doğrultusunda başka bir ülkeye sığınma hakları vardır, bu nedenle de sığınma yasa dışı bir eylem değildir. Sığınmacılar yaşamlarını sürdürebilmek için oldukça zor koşullarda, çoğu son paralarını kaçakçılara vererek, yolculuk sırasında ölmeyi dahi göze alarak yola çıkmaktadır. Sığınmacıların hayatlarını hiçe sayan çoğu zaman ölüme terk eden insan kaçakçıları ise haberlerde çoğunlukla yer almamaktadır. "Mülteci teknesi battı" haberlerinde "insan kaçakçıları" tanımlamasına fazla yer verilmemekte, odak noktasında "kaçak mülteciler" tutularak sürekli tekrarlanmaktadır. Bu konu özellikle izleyicinin zihninde suç algısı yaratmakta ve bu kodlamayla mültecilere en baştan önyargıyla yaklaşılmaktadır. İzleyicinin algısında her bir mültecinin onların sahip olduğu gibi yaşam hakkı, ailesi, geleceği olduğu gerçeği geri planda kalmakta ve mültecilere dair "yabancı, kalabalık bir grup, akın" fikri oluşmaktadır. Bu noktada mültecilerle bire bir teması olan bölgelerin medyası, yani yerel medya ana akıma göre daha fazla bire bir temasa ve özel habere yer verebilmektedir. Fakat bu bölgelerde yerel halk ve sığınmacılar arasında gerginliğin arttığı dönemlerde haber söylemleri de yerel halkın görüşleri doğrultusunda değişmektedir.

Doğan Haber Ajansı muhabiri tarafından çekilen 3 yaşındaki Aylan Kurdi'nin fotoğrafının yabancı basında da yer alması üzerine uluslararası kamuoyunun dikkati bir anda mültecilerin yaşadığı dramın üzerine çekilmiştir. Mülteciler bu tarihe kadar ana haberlerde kaçak ve suçlu söylemleriyle az sayıda yer alırken, dünyanın gündemine gelmesiyle Türk medyasında

da yaşanan dramlar yer almaya başlamış hem de mülteci dramına dünyanın sessiz kalması eleştirilmeye başlanmıştır. Aynı tarihli haberlerde “Kıyıya Vuran Küçük Çocuklar” ve “Dünya Basını Nihayet Uyandı” gibi başlıklar kullanılmıştır.

Medya Aylan Bebek'in yaşadığı drama tanık olduktan sonra AB-Türkiye anlaşmasına kadar olan dönemde mültecilerin dramına yoğunlaşmış ancak söylemlerde “sel”, “akın” gibi tanımlamalar kullanılmaya başlanmıştır. Bir anda Suriye'den kaçıp başka ülkelere sığınmaya başlayan mülteci sayısının çok yüksek olması haber manşetlerde “mülteci akını”, “mülteci seli”, “yüzlerce mülteci” gibi söylemlerin kullanılmasına neden olmuştur. Mülteci haberlerinde buna benzer genelleme içeren, rakamsal söylemlerin kullanılması onları genelleştirerek insan olduklarının unutulup rakamlarla anılmalarına neden olmaktadır.

Mültecilerin Avrupa'ya kaçış süreçleri, genelde Türk medyasında Avrupalıların aldıkları önlemler ya da yaşanan sorunlara yönelik ilgi ile karşımıza çıkmıştır. Akdeniz'de yaşanan her facia sonrasında “İşte Avrupalıların Vicdansızlığı” türünden haberlerin manşetlere çekilmesi sıkça rastlanan bir habercilik şekli olmuştur. Bu haberlerde Türkiye'de politikacıların Avrupa'yı suçlayan ve buradan hareketle Türkiye'nin ne kadar önemli işler yaptığını vurgulayan demeçleri de sıklıkla haberlerde yer almıştır. Macaristan'da bir kadın gazetecinin, kucağında kızı ile koşan Suriyeli mülteciye çelme takması ise hem Türk siyasetçilerin hem de Türk medyasının sıklıkla kullandığı bir simge haline gelmiştir. Türk medyasının Türkiye'de yaşananlardan çok daha fazla ilgiyi mültecilerin Avrupa'da yaşadıkları sorunlara ayırması dikkat çekicidir.

Mülteciler konusunda ikinci kırılma noktası olan 18 Mart 2016'da Avrupa Birliği ve Türkiye arasında imzalanan anlaşmayla beraber ise “Mülteci Krizi” ve “Vize Serbestisi” ana başlıklar olmaya başlamıştır. Medya, Aylan Kurdi'nin ölümüyle dünya medyasının konuya dikkat çektiği tarihe kadar mültecilerin yalnızca “kaçak” oldukları ve yakalanmaları gerektiğine dair söylemler kurmuş, bu tarihten itibaren söylemlerini yumuşatsalar da mültecilere yönelik olumsuz söylemlerden kaçınamamışlardır. Türkiye'ye sığınan mülteci sayısının her geçen gün artması ve her gün yaşanan ölümler üzerine “mülteci faciası” ve özellikle “mülteci krizi” gibi başlıklarla yine olumsuz anlamlar içeren tanımlamalar kullanılmıştır. Bu tür söylemler, krizi mültecilerin yarattığına dair bir algı yaratmaktadır. Dolayısıyla da krizin

Mülteci haberlerinde genelleme içeren, rakamsal söylemlerin kullanılması onları genelleştirerek insan olduklarının unutulup rakamlarla anılmalarına neden olmaktadır.

asında bir uluslararası koruma krizi olduğu ve mültecilerin krizi yaratan değil yaşayan oldukları unutulmaktadır. Medyanın söylemini “uluslararası koruma krizi” olarak tanımlaması bu olumsuz algının ve mülteciliğe bakış açısının değişmesini sağlayacaktır.

Vize serbestisi ihtimali mülteci haberlerinin medyada siyasetçilerin görüşleri ve söylemleri üzerinden yer almaya başlamasına da neden olmuştur. Anlaşma maddelerinin AB’ye vize serbestisini de içermesi odak noktasını “mültecilerin dramı”ndan alıp “AB ülkelerine vizesiz giriş” eksenine kaydırmıştır. “Yüzümüzü Güldüren Haber”, “Rüya Gerçek Oluyor” ifadeleri ile mülteciler haberlerin öznesi olmaktan çıkarılıp yalnızca bir anlaşma maddesi olarak yer almaya başlamıştır. Öte yandan iktidar ve muhalefet partileri arasındaki tartışmaların da birer parçası haline gelen mülteciler konusu siyasilerin oy verenlerinin görüşlerine göre şekillendirdikleri, politik hedeflere ulaşmada kullanılan bir araç haline gelmektedir. Bu dönemden sonra mülteci haberleri sürekli olarak tartışma programlarında, haberlerde analiz, yorum ve öngörüler olarak yansıtılmaya başlamıştır.

Medya ilgisi bakımından konunun belki de Türkiye bağlamında en çok tartışıldığı kırılma noktası ise 2 Temmuz 2016’da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın bir mülteci kampında yaptığı “vatandaşlık” açıklaması olmuştur. Bu konu, Türkiye’de ilk kez mültecilerin geleceğine yönelik çok yoğun bir tartışmaya neden olmuştur. Bu tartışma 15 Temmuz 2016’daki darbe girişi ile arka plana düşmüş olsa da canlılığını hala korumaktadır.

İktidar, muhalif, alternatif medya gibi farklı kollara ayrılmış medya kanalları temsil ettikleri görüşler doğrultusunda haber içeriklerini oluşturmaktadır. Siyasetteki kutuplaşma ve çatışmacı söylemler toplumu ve medyayı da etkilemekte, mülteciler konusu üzerinden bir karşıtlık yaratılmakta ve nefret söylemlerine kadar varabilen bir karşıtlık oluşmaktadır. King ve Wood mültecilerin göç etikleri ülkelerde medya organlarının siyasi parti ve iktidar gruplarının söylemlerini kullanmasının mültecilere yönelik “öteki”, “suçlu”, “istenmeyen” algısının yayılmasına neden olabildiğine işaret ediyor. Bu nedenle medyanın mültecilerin seslerini duyurmalarında, kendilerini anlatmalarında önemli bir araç olduğu kadar uyum sürecini yavaşlatıp tersine çevirerek ırkçı davranışlara zemin hazırlayabileceğine de değiniyorlar (Nancy ve Wood, 2002).

“MISAFİRLİK”

Türk medyasının Suriyelilere yönelik genelde kullandığı kavram “misafir”dir. Ancak bu kavramın hem olumlu hem de olumsuz anlamda kullanıldığı gözlenmektedir. J. Tolay’ın 2010’da yazdığı makalesinde, Türkiye’de sığınmacılar konusunda Türk halkının genelde ön plana çıkan özellikleri arasında “misafirperverlik”, “çokkültürlülük” ve “acıma” vurgularının ön plana çıktığına işaret etmektedir. Teknik, hukuki ve uluslararası bağlamından farklı olarak toplum içinde “mülteci”, “sığınmacı”, “geçici korumaya tabi kişiler”, “misafir” gibi kavramların tartışılması, aslında Suriyelilerin öngörülenin çok ötesinde uzun kalmaları ile ilişkilidir. Başlangıçta sadece bir hafta, bir ay, en fazla birkaç ay kalma gibi bir öngörü varken, Suriye’deki iç karışıklığın savaşa dönmesi ile birlikte hem sayıların artması hem de kalıcılık sürelerinin 3-3,5 yılı bulması, özellikle “misafirlik” kavramının içeriğinin daha sıklıkla sorgulanmasına yol açmıştır. Zira kalış süresi olağan misafirlik sınırlarını aşan bir noktaya gelindiğinde “misafirlik” adeta “sınır belirleme”, “haddini bilme” olarak algılanmaktadır. Keza misafirlik, içinde barındırdığı bütün olumluluğa ve sempatiye rağmen bir hak sahipliğini içermez. “Misafir” kendisine verilen ile yetinmeyi gerektirir. “Misafirlik” kavramının yerel halk tarafından da son dönemlerde özellikle bu “sınırlılık” vurgusu ile kullanıldığı gözlenmektedir. Medyada da bu vurguya sıklıkla rastlanmaktadır. Belki de misafirliğin ne anlama geldiği ve nasıl anlaşıldığına ilişkin en çarpıcı örnek olan Hürriyet Gazetesi’nde 27 Temmuz 2012’de Ertuğrul Özkök imzası ile yayınlanan yazıdan anlaşılabilir. Özkök’ün “Arkadaş, Misafirsen Misafirliğini Bil!” başlıklı yazısında ortaya koyduğu çerçeveye, misafirliğin nasıl bir hak mahrumiyetine dönüşebileceğine ilişkin önemli ipuçlarını barındırmaktadır.⁶ Yerel halkın “bizler misafirperver milletiz, sıkıntıya düşenlere

6. Sözleşme metni için Bkz.: http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/m%C3%BCI-tecilerin_hukuki_statusune_%C4%B0li%C5%9Fkin_s%C3%B6zle%C5%9Fme.pdf (Erişim tarihi: 8 Eylül 2014)

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme <<1. Bölüm, Madde 1 (2) <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199.pdf>

Kalış süresi olağan misafirlik sınırlarını aşan bir noktaya gelindiğinde “misafirlik” adeta “sınır belirleme”, “haddini bilme” olarak algılanmaktadır. Keza misafirlik, içinde barındırdığı bütün olumluluğa ve sempatiye rağmen bir hak sahipliğini içermez.

tarih boyunca kucak açmışızdır” sözlerinin hemen ardından “ama misafir misafirliğini bilmeli, bize uyum sağlamalıdır” sözleri ile devam etmeleri sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Özellikle belirli bir süreyi aşan kalıcılık için misafirlik kavramının sürdürülebilir olmadığı, tam tersine dışlama, ötekileştirme ve hatta özellikle bir sınır çizme aracı olarak ifade edildiği açıktır.

IOM - Göç Terimleri Sözlüğü: http://www.turkey.iom.int/documents/goc_terimleri_sozlugu.pdf?entryId=10260

Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%BOLER%C4%BON%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%-C3%9CNE%20%C4%BOL%C4%B0%C5%9EK%C4%BON%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%BOLER%C4%BON%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%-C3%9CNE%20%C4%BOL%C4%B0%C5%9EK%C4%BON%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf)

Türkiye’de devlet okulundaki öğretmen brüt maaşı yaklaşık 4.000 TL yani 1.250 € olarak hesaplanmıştır.

Hürriyet Gazetesi, 27 Temmuz 2012: Ertuğrul Özkök: “Arkadaş, Misafirsen Misafirliğini Bil!”; <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/21077508.asp>. “Biz kimiz? Biz, zamanında 500 bin Kürt’e kucağımızı açan bir ülkeyiz. -Biz kimiz? Biz, Beşar Esad yönetimine ilk başkaldıranlara kapısını, kucağını açan ülkeyiz. -Biz kimiz? İnsan haklarının beşiği olan Avrupa ülkeleri, Tunus ve Libya’da mezalimden kaçanları denizlere geri püskürtürken, başımıza bir de mülteci meselesi çıkmasını diye, kapılarını kapatırken, kucağını Suriyeli mazlumlara açan ülkeyiz. Onlara dünyanın çok az ülkesinde görülecek kalitede ve konforda mülteci kampları kurduk. Bölgedeki halkımızın imkânları üstünde imkânlar sağladık. Şimdi bu arkadaşlar ayaklanıyor. Neymiş, oraya zulümden kaçan 1200 Türkmen getirmişler. Onları istemezlermiş. Neymiş, elektrikler kesiliyormuş. Adam sadece itiraz etmiyor, oraya bir de bayrak çekiyor. Polisimizi rehin alıyor, görevliyi yaralıyor. Tabiatıyla bizi de yaralıyor. Aca-ba bende bir tuhafılık mı var? Sizin de içinizden gelmiyor mu şöyle haykırmak: “Arkadaş misafirsen misafirliğini bil”. Oranın parası, bu ülkenin vatandaşının vergisi ile ödeniyor. Bahaneye bak, klima yokmuş, elektrik kesikmiş. Bizim cezaevimizde daha dün onlarca kişi öldü. Ona yapamamışız, sana yapıyoruz...Yine de yarana-mıyoruz mu yani... Biraz saygı yahu... Bölge cehenneme dönmüş, Türkiye kimse-nin almadığı riskleri almış, dibinde kendi eliyle yeni bir sorun yaratma pahasına desteğini sürdürüyor. Sen orada isyan bayrağı çekiyorsun... İsyana bu kadar meraklıysan, için bu kadar kaynıyorsa, ne işin var orada? Hadi bırak eşini, çocuğunu, yaşlı anneni babanı. Kendin git katil içeride canı pahasına mücadele eden insanlara. Yaptığın hem oradakilere, hem buradakilere saygısızlık...”

ADLİ HABERLER

Yine bir başka konu da adli haberlerdir. Suriyeli sığınmacılar gelmeye başladığından itibaren siyasi konjonktüre dayalı olarak hırsızlık, kapkaç, saldırı gibi haberlerde dönem dönem artış olmaktadır. Özellikle ana akım medyada bu haberlerin arttığı dönemler politik gündeme bağlı olarak da değişmektedir. Toplumdaki önyargılar bu tür haberlerin medyada yer almaya devam etmesiyle kalıcı bir hal almakta ve mültecilere yönelik stereotipleşme oluşturmaktadır. Medyada sürekli hırsızlık, kapkaç, tecavüz, çatışma, saldırı gibi haberlerle yer alan mülteciler Türk toplumunda bir zaman zaman büyük tepkilere yol açmakta, tehdit algısı ve panik duygusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu gibi dönemlerden sonra Suriyeli işçilerin çadırlarının, dükkanlarının yakılması gibi olaylar yaşanmış, ancak bunlar medyada daha az yer almıştır. Mültecilerin yaptığı iddia edilen hırsızlık, saldırı, cinayet gibi haberlerde özellikle “Suriyeli” tanımlaması ısrarla kullanılmaktadır. Van Dijk azınlıklarla ilgili suç hikayelerini içeren haber yayınlarında en çok kullanılan yöntemin hikayeyle ilgisiz bir şekilde ırksal etiketlerin kullanılması olduğundan bahseder. Haberin aktörlerinin, habere konu olan olayların hangi sözcüklerle aktarıldığı algıyı doğrudan etkilemektedir. Haber söylemlerinde seçilen kelimeler ideolojik söylemlerin ve mikro düzeyde de olsa ideolojilerin en etkili şekilde üretildikleri yerdir. Örneğin “zencilere karşı değilim ama...” gibi azınlıklara yönelik cümleler önyargı içeren nefret söylemi örnekleridir (Akın vd., 2010).

Bu noktada Stanley Cohen’in “moral panic” kavramı da medyanın toplum üzerinde yaratabileceği etki açısından oldukça önemlidir. Cohen medyada toplumun belirli bir kesiminin sürekli olarak olumsuz haberlerle medyada yer almasının toplumda bir tehdit algısı ve panik yarattığından bahseder. Mültecilerin medyada yalnızca sorunlar, anlaşmazlıklar, şiddet gibi olaylarla yer alması toplumda mültecilerin düzeni bozan bir tehdit unsuru olarak görülmesine ve mültecilere yönelik saldırılara neden olmaktadır. Bu tür haberlerde sürekli olarak “Suriyeli” ya da “mülteci” tanımlamalarına yer verilmesi toplumda “biz” ve “onlar” karşıtlığının yerleşmesine ve mültecilere yönelik ayrımcılığın temellenmesine neden olur. Medyada özellikle bu tür adli haberlerin hazırlanmasında haberlerin doğruluğu ve detayları konusunda büyük oranda bilgi eksikliği ve dikkatsizlik görülmektedir. Haberlerde yanlış ve eksik bilgilerin yer alması toplum algısında manipülasyona ve tehdit algısının artmasına neden olmaktadır.

Mültecilerin medyada yalnızca sorunlar, anlaşmazlıklar, şiddet gibi olaylarla yer alması toplumda mültecilerin düzeni bozan bir tehdit unsuru olarak görülmesine ve mültecilere yönelik saldırılara neden olmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Genele bakıldığında Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye gelmeye başladığı ilk günden bu yana medyada yer alma düzeyleri oldukça düşüktür. Ege'de batan mülteci tekneleri, "Aylan Bebek", "Ümran Bebek" ve "AB-Türkiye anlaşması" dönemleri dışında mülteciler Türk medyasında oldukça az haberle gündeme gelmektedir. Bu doğrultuda medyada temsil düzeyinin düşük olması hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Olumsuz neden seslerinin duyulmaması, sorunlarının, beklentilerinin, yaşam koşullarının toplum tarafından yeterince bilinmemesi ve kendilerini ifade etme imkanlarının olmamasıdır. Öte yandan Türk medyasının toplum algısında mültecilere karşı ön yargı oluşturabilecek söylemleri uyum sürecini negatif etkilemektedir. Bu nedenle de olumlu olabilecek sonuç toplumun ilgisinin mültecilere çekilmemesi ve geri planda kalmalarının mülteciler ile Türk toplumu arasında oluşabilecek çatışmaların önüne geçmesidir. Sürekli olarak kötü olaylarla ya da uyum sorunlarıyla medyada yer almaları toplumda sürekli problem yarattıklarına dair bir algı oluşturabilir. Bu nedenle de bu zamana kadar geçen sürede medyada eksik veya yanlış bilgilerle ya da manipülasyona açık haberlerle yer almalarındansa belirli dönemler dışında yer almamaları toplumsal kabul ve uyum konusunda çok büyük sorunlar yaşanmasının önüne geçmiştir. Ancak Suriyeli mülteciler uzun zamandır Türkiye'nin birçok iline ve bölgesine yayılmış ve kendilerine hayat kurmuşlardır. Geçici kimlikleriyle sınırlı da olsa belirli haklara ve hizmetlere erişerek çalışmakta, okumakta ve gündelik hayatlarına devam etmektedirler. Medya bu noktada Suriyelilerin Türkiye'de kurdukları gündelik hayatlarına, yaşadıkları sorunlara neredeyse hiç yer vermemektedir. Toplumsal uyumun güçlenmesi için medya artık Suriyelileri sorun kaynağı olarak göstermekten vazgeçmeli onlara da söz hakkı vererek, sorunlarını anlatarak haber yapmalıdır.

KAYNAKÇA

Akın, A., Kaymak, A., Burak, D., Aygül, E., Sütçü, G. B., Dirini, İ., ... Çomu, T. (2010). Yeni Medyada Nefret Söylemi. (T. Çomu, Ed.). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Cohen, S. (2011). Folk Devils and Moral Panics. Contemporary Review (Vol. 282). Taylor & Francis e-Library. https://infodocks.files.wordpress.com/2015/01/stanley_cohen_folk_devils_and_moral_panics.pdf

Erdoğan, M.M.-Ünver, C. (2015) Perspectives, Expectations And Suggestions Of The Turkish Business Sector on Syrians in Turkey, TISK-HUGO.

Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

King, R., & Wood, N. (2002). Media and Migration Constructions of Mobility and Difference. London and New York: Routledge.

Lynch, J., McGoldrick, A. (2007). Handbook of Peace and Conflict Studies, Routledge

Tolay, J. (2010) "Türkiye'deki Mültecilere Yönelik Söylemler ve Söylemlerin Politikalara Etkisi" İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika, Eds. Ö.Çelebi, S.Özçürümez, Ş.Türkay, UNHCR, 2011, 201-213.

Webel, C., & Galtung, J. (2007). Handbook of peace and conflict studies. (Taylor & Francis e-Library. <http://www.mkgandhi.org/ebks/handbook-of-peace-and-conflict-studies.pdf>

19 Ocak 2015

<http://www.netd.com/programlar/kanal-d-ana-haber-bulteni/cuneyt-ozde>

mir-ile-kanal-d-ana-haber/kanal-d-ana-haber-bulteni-19-01-2015?part=4

19 Ocak 2015 ATV Ana Haber

<http://www.atv.com.tr/webtv/atv-ana-haber/bolum/1599?id=75c819b6-1b6d-40c8-98eb-88f09274bf19>

3 Eylül 2015

<http://www.netd.com/programlar/kanal-d-ana-haber-bulteni/kanal-d-ana-haber-bulteni-2015/kanal-d-ana-haber-bulteni-03-09-2015>

3 Eylül 2015

<http://www.atv.com.tr/webtv/atv-ana-haber/bolum/1821?id=443c1227-716d-4bdb-bd27-2f030c5aa755>

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 5, Nisan 2017

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK MEDYA ALGISI

Doç. Dr. M. Murat ERDOĞAN

Yudum Kavukçuer – Tuğçe Çetinkaya

📍 Turgut Reis Caddesi, No: 15/4 Mebusevleri Çankaya - Ankara

☎ 0312 213 24 00

✉ info@ozgurlikarastirmalari.com

f ozgurlikarastirmalari

🐦 ozgurlikar